

რევაზ

მიშველაძე

ჩვეული თხზულებანი

ოცდახუთი ტომიცა

თანამედროვე ქართული ლიტერატურის კლასიკოსის, რუსთაველის პრემიის ლაურეატის, რევაზ მიშველაძის შემოქმედება კარგანანია მსოფლიო ლიტერატურის ორგანულ ნაწილად იქცა.

„საქართველოს მაცნე“ გამოსცემს პროზის დიდოსტატის რევაზ მიშველაძის ჩვეულ თხზულებათა ოცდახუთტომეულს.

მკითხველი ამ ტომების წაკითხვისას ადვილად დარწმუნდება, რომ მწერლის უანრულად უაღრესად მდიდარ ნაწერებში ჩანს არა მარტო საქართველოს პრობლემები, არამედ ქართული სარკმლიდან დანახული მსოფლიოც.

2013

დრამატურგია

ტომი

XVI

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“

პროკლამაციაზე ზუსტად ის ტექსტია, რასაც დათო და მიტინგი წარმოთქვამენ. მიტინგის მონაწილეებმა ომახიანი, ტემპიანი, ვაჟკაცური რევოლუციური სიმღერა დააგუგუნეს. იმ სიმღერას შეიძლება მთელი თეატრი აჰყვეს, ტაშის გრიალში და შემსრულებელთა მადლობა-რევერანსებში პარტერი ცარიელდება. მაყურებელს შინ კონტროლმოხეულ ბილეთთან ერთად მიაქვს პროკლამაცია.

- ზოზინს და უძრაობას,
- არა!
- ნახევარსიმართლეს და ნახევარდემოკრატიას,
- არა!
- საქვეყნო სიცრუეს და ფუჭსიტყვაობას,
- არა!
- პოლიტიკურ და ეკონომიურ ორპირობას,
- არა!
- ეროვნულ წინააღმდეგობათა მიფუჩეჩებას,
- არა!
- შანტაჟს და დაშინებას,
- არა!
- ერის სიინდისის ხელყოფას,
- არა!
- პიროვნების უფლებათა ფეხქვეშ გათელვას,
- არა! არა! არა!

ქუხილი

ერთმოქმედებიანი პიესა

მოქმედი პირნი:

თანამდევნი
შუშანიკი
სოლომონ დოდაშვილი
ქაქუცა ჩოლოყაშვილი
კოტე ხიმშიაშვილი
ინასარიძე
კაფანდარა ბიჭი
მამა
გაგა
მონაზონი მარიამ
მანანა
ქალი

განგაშისნინა მუსიკა, ბარაბნის ყრუ დარტყმებით და ჯაჭვის ჟღერით. დარბაზში სინათლე ქრება. მერე ნელ-ნელა ეპარება სცენას ლურჯ-წითელი ციაგი. ვხედავთ გაქვავებულ ადამიანებს. ისინი სინათლის ფიგურებს ჰგვანან. სხვადასხვა პოზაში გაქვავებულიან სხვადასხვა ეპოქის წარმომადგენლები სხვადასხვა დროის ტანსაცმლით. აქ, სცენაზე თითქოს საუკუნეები დასწევინ ერთმანეთს, ბერის ჯვალის ჩოხიდან დაწყებული ჯინსის შარვლით გათავებული. კულისებიდან გამოდის ერთადერთი მოძრავი არსება – თეთრმოსასხამიანი, ოცდაათიოდე წლის გამხდარი ვაჟი და სანთლის ფიგურათა შორის დააბიჯებს. აკვირდება ყველა მათგანს. თეთრმოსასხამიანის ეულ სვლას სინათლის ყვითელი წრე მოაცილებს და რაღაც არაამქვეყნიური, იდუმალი გარინდება ახლავს. გონგის ხმაზე სანთლის ფიგურები ნელ-ნელა ამოძრავდნენ, მერე ჯერ ყრუ მოძრაობით სცენის სიღრმეში ჩაიკარგნენ, მერე ერთმანეთის მხარეზე დაყრდნობილნი წინ წამოვიდნენ და ჩვენ წინაშე ერთ ხაზზე გამწკრივდნენ, როგორც სამიზნეზე. პირგაუღებლად, ზმუილით მღერიან უძველეს ქართულ ლაშქრულ სიმღერას. მერე ისევ გონგის ხმა გაისმის და სანთლის ფიგურები ერთბაშად შეტრიალდებიან, ზურგს შეგვაქცევენ, წამის მეათედში ორი ადამიანი ჩანს, პირით მაყურებლისაკენ (დანარჩენები ზურგშექცევით არიან) თეთრშლაპიანი თანამდევნი სული და შუშანიკი დედოფალი მაყურებელთა პირისპირ დგანან. ისინი სადღაც შორს იმზირებიან და საუბარს იწყებენ. განათებულია მხოლოდ მათი სახეები. ქორო თითქმის არ ჩანს.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – გიჭირსა, დედოფალო?

შ უ შ ა ნ ი კ – ჩემდა მარტოისა არიან ჭირნი ესე.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მტკიცედ თუ სდგახარ?

შ უ შ ა ნ ი კ – რაისა მკითხავ ამას?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მწარე გონებაი აქვს ვარსქენს. ვაითუ გვემასა და ტანჯვას უფრო დიდსა შეგაგდოს.

შ უ შ ა ნ ი კ – ვარსქენ ღმერთი ჭეშმარიტი უარყო. უმჯობეს არს ჩემდა ხელთა მისაგან სიკვდილი, ვიდრე ჩემი და მისი შეკრებაი.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – შენი შვილები?

შ უ შ ა ნ ი კ (ხელეხს ალაპყრობს) – უფალო, შენნი მოცემულნი არიან და შენ დაიცვენ ისინი.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ფიქრი გხამს დიდი. რაისთვის გამზადებულხარ თავგანწირვად?

შ უ შ ა ნ ი კ – უფლისა ჩვენისათვის.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მაგრამ რაი არს ოდენ სარწმუნოებაი. თუცა ქრისტემდე გარეშე ჯვრისა არსებობდა ერი ჩვენი. ღირსაა უარჰყო ამისად ქმარი, შვილები, სიცოცხლე?

შ უ შ ა ნ ი კ – სატანის ხმაი ჰგიეს ყურსა ჩემსა. სარწმუნოებაი – ესე რჯული ქრისტესი, უკეთუ ფიქრობ, ოდენ სარწმუნოებაი არს?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – უკვდავნი არიან ღმერთნი, მაგრამ შენებრ ბრძენმა დედოფალმან არა დაამცროს სარწმუნოებაი სხვისი იგი არტოშანი. რაითა უნოდებ ვარსქენის ზრახვას სულისა წარწყმედასა?

შ უ შ ა ნ ი კ – ჯვარი ქრისტესი ამა ჟამსა ნიშანი არს ერის სიცოცხლისა. ამაღ გამზადებულ ვარ ტანჯვად და დაცვად მისად. არა უწყია, მცირედმორწმუნენო, დაცემ-დაპყრობა ერისა სარწმუნოების გამოცვლის მერე მტრისთვის არა ძნელ არს?!

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მაგრამ ცხოვრება? ერთხელ მოცემული სწორედ განგების მიერ?

შ უ შ ა ნ ი კ – ესე ყოველი ცხოვრებაი, ვითარცა ყვაილი ველთაი წარმავალ არს და დაუდგრომელ. უკვდავი ოდენ საქართველოა: სამშობლო ჩემი!

თანამდევი დაიხარა და შუშანიკის კალთას ემთხვია.

ზარების გუგუნში სინათლე ქრება.

ისევ გაქვავებული სანთლის ფიგურები. თანამდევი კვლავ დააბიჯებს მათ შორის.

ზმუილის მსგავსი სიმღერა – რექვიემი.

ქორო პანტომიმის ენით გადმოგვცემს: საუკუნეთა სრბოლას, დროის დინებას, ქართველთა ბრძოლას თავისუფლებისათვის, კირთებას, ტანჯვა-გვემას...

წინ გამოდინ თანამდევი და 1832 წლის შეთქმულების მონაწილე – სოლომონ. ქოროს ზმუილ-სიმღერა ნელ-ნელა ცხრება.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – სახელი თქვენი?

ს ო ლ ო მ ო ნ – სოლომონ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – გვარი?

ს ო ლ ო მ ო ნ – დოდაშვილი.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – არის თუ არა ცნობილი თქვენთვის, რისთვის დაგაპატიმრეს?

ს ო ლ ო მ ო ნ – არა.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თქვენ ბრალად გედებათ ხელმწიფე იმპერატორის წინააღმდეგ შეთქმულებაში მონაწილეობა.

ს ო ლ ო მ ო ნ – მოწყალეო ხელმწიფე, ხელმწიფე იმპერატორი აქედან ძალიან შორს არის. უმჯობესია, პირდაპირ იმაში დამდოთ ბრალი, რაშიც მადანაშაულებთ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – რაში თქვენი აზრით?

ს ო ლ ო მ ო ნ – სამშობლოს სიყვარულში.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – სამშობლოს სიყვარული დანაშაულად არ ითვლება.

ს ო ლ ო მ ო ნ – რაკი ეგრეა, სხვა დანაშაული მე არ მიმიძღვის.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თქვენ ფილოსოფოსი ბრძანდებით და გთხოვთ თავს ნუ გაიბავშვებთ. ჩვენთვის ყველაფერი ცნობილია და დროს ნუ დაგვკარგავთ.

ს ო ლ ო მ ო ნ – მე აქ ჩემი ნებით არ მოვსულვარ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – გიორგი ერისთავს იცნობთ?

ს ო ლ ო მ ო ნ – ჩემი მეგობარია.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ფალავანდიშვილებს?

ს ო ლ ო მ ო ნ – რომელს?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – იასეს.

სოლომონ – ორივეს კარგად ვიცნობ.

თანამდევნი – რაზე საუბრობდით ხოლმე, როცა ფალავანდიშვილებთან იკრიბებოდით?

სოლომონ – ჩვენ ყველგან ვიკრიბებოდით ფალავანდიშვილებთანაც, ორბელიანებთანაც, ჭავჭავაძეებთანაც და თქვენ წარმოიდგინეთ, მეფისნაცვალთანაც.

თანამდევნი – მომწონს თქვენი გულახდილობა. რაზე საუბრობდით?

სოლომონ – ბევრ რამეზე. შარშანდელ ყურძნის მოსავალზეც.

თანამდევნი – საქართველოს ბედზე თუ საუბრობდით?

სოლომონ – იშვიათად.

თანამდევნი – რატომ იშვიათად?

სოლომონ – მაგ ხაზით ჩვენთვის ყველაფერი გარკვეული იყო.

თანამდევნი – სამწუხაროდ, არცთუ ბოლომდე გარკვეული. რაო, რუსი ჯარისკაცი თავისი ნებით შემოვიდა კავკასიაში? თქვენ არ მოგვინვიეთ? თქვენმა მეფეებმა არ აატალახეს იმპერატორის კარი თხოვნა-ვედრებით – გვიშველეთო?

სოლომონ – ჩვენ ასეთი რუსეთისთვის არ მიგვიმართავს.

თანამდევნი – როგორ რუსეთს მიმართეთ? რუსეთი რუსეთია.

სოლომონ – სამართლიან, პატიოსან რუსეთს. სამწუხაროდ შევცდით.

თანამდევნი – ესე იგი თქვენ გასურდათ თქვენ გამო რუს ჯარისკაცს სისხლი ეღვარა. თქვენ კი, მხართეძოზე წამონოლილებს, „მრავალჟამიერი“ გემღერათ თქვენს ერთი ციციქნა ვენახ-მარნებში?

სოლომონ – ჩვენი ერთი ციციქნა მიწა ჩვენ გვეყოფნიდა.

თანამდევნი – გქონდეთ მერე, ვინ გართმევთ. რუსეთი, მაღლობა ღმერთს, უკიდევანოა.

სოლომონ – ის, რასაც თქვენი ჯარიკაცები და მოხელეები სჩადიან, ყოველგვარ ზღვარს სცილდება. ესეც არ იყოს, თქვენ საქართველოში მეფობა გააუქმეთ, ბაგრატიონთა საუკუნოვანი მმართველობა შეწყვიტეთ. ამას ისტორია არ გაპატიებთ.

თანამდევნი – ისტორიას ჩვენ ვწერთ.

სოლომონ – ხვალ სხვები დაწერენ.

თანამდევნი – ვშიშობ, ეგ თქვენი „ხვალ“ ძალიან შორს იქნება.

სოლომონ – მაგრამ აუცილებლად იქნება.

თანამდევნი – ჩვენი საუბარი ჩავთვალოთ თქვენს ჩვენებად?

სოლომონ – როგორც გენებოთ.

თანამდევნი – ესე იგი აღიარებთ დანაშაულს?

სოლომონ – რა დანაშაულს?

თანამდევნი – შეთქმულებაში მონაწილეობას.

სოლომონ – მე იმპერატორთან საქმე არ მქონია. უკვე მოგახსენეთ, რომ ჩემი დანაშაული საქართველოს თავისუფლების სურვილია. ამ სურვილში კი დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ყველა ქართველი შეთქმულია და ყველას დაპატიმრება შეგიძლიათ.

თანამდევნი – თქვენი ბრძოლა ამით დამთავრდება. აი, ხვალ თუ ზეგ გაგასამართლებენ და მშიშარა ქართველები ასი წლით მაინც ჩაიძინებენ.

სოლომონ – არ დაიჯეროთ. რაც შეეხება ერის შეურაცხყოფას, თქვენ მე სასამართლოში გიჩივლებთ.

თანამდევნი – როგორც გენებოთ. ოღონდ ჯერ შეკითხვებს ჩვენ ვიძლევი და მსჯავრსაც ჩვენ გამოვიტანთ.

სოლომონ – სამწუხაროდ, დღეს ეგრეა, მაგრამ ხვალის, ხვალის გემინოდეთ ბატონებო!

ქოროზე ჩურჩულთ გადაიარა ექომ: „ხვალის, ხვალის, ხვალის გეშინოდეთ!..“

ისევ უამთა სვლის, ეროვნული ბრძოლის, მეცხრამეტე საუკუნის სიმბოლიკა პანტომიმით გამოხატული. ეპოქის შესაფერისი მუსიკა და რიტმი. მეოცე საუკუნის დაბადება, თავისუფალი, დამოუკიდებელი (1918–21 წწ.) საქართველოს სცენური ატრიბუტები. სიმღერები, ელჩთა შემოსვლანი, ტაში და ბოლშევიკური გუგუნი. საქართველო აღსდგება დამოუკიდებლობის დასაცავად. სისხლიანი მე-11 არმია შემოდის, 1924 წლის აჯანყება. ციხის გისოსებს მიღმა დამწყვედულთა გმინვა-სიმღერა. სინათლე. სანთლის ფიგურათა მისტერია. გონგის ხმა. წინა პლანზე თანამდევნი და ქაქუცა.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მაშ, მიდიხართ პოლკოვნიკო?

ქ ა ქ უ ც ა – სხვა გზა არ არის.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – დავმარცხდით?

ქ ა ქ უ ც ა – ასე რომ იყოს, ფეხსაც არ მოვიცვლიდი აქედან. მე იმ გვარისა არა ვარ, დამარცხებული რომ ივლის. მივდივართ, მხოლოდ იმიტომ, რომ დავბრუნდეთ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – იქნებ სამეფლი არ არის? ღირდა კი შებმა წითელ ვეშაპთან?

ქ ა ქ უ ც ა – ღირდა? ყველაფერი რომ ჩინებულად წარმართულიყო, მაინც გაჭირდებოდა იმპერიის ყულფისაგან თავის დაღწევა. მაგრამ მე უკვე ვხედავ ჩვენს დაღვრილ სისხლზე ამოსულ თავისუფლების ყვავილებს.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მაგრამ შენ სარდალი ხარ და ჯარისკაცი. გქონდა უფლება ათასები წაგეყვანა ლენინ-ორჯონიკიძის სასაკლაოზე? ახლა კი, როგორც ვხედავ, თავს შველი და ევროპაში მიდიხართ.

ქ ა ქ უ ც ა – რატომ არ გჯერათ, ჩვენ მალე დავბრუნდებით. სული ჩვენი და საქმე აქა რჩება. გაფიცულთა რაზმი ტყიდან არ გამოსულა. იგი დიდხანს არ დააძინებს საქართველოს დამონების მოსურნეთ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ეს მერამდენე შეთქმულება ჩაგვეფუშა. იქნება მივხვდეთ, რომ ჩვენ ჯანყის ხალხი არა ვართ. სული წაგვძლევს ხოლმე და ან ერთი დღით ადრე დავცემთ ბუკსა და ნალარას, ან შინვე აღმოგვარჩნდება გამცემი და გამყიდველი.

ქ ა ქ უ ც ა – არც უმაგისობაა, მაგრამ ისე, როგორც ჩვენ ამოვიზარდეთ ოცდათორმეტიანელთა საფლავებიდან, ჩვენს მხრებზეც დადგებიან უმრწამესნი.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – შენ გამო რამდენი ოჯახი აანოკეს.

ქ ა ქ უ ც ა – ჩემ გამო არა, საქართველოს გამო.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – აი, თქვენც ჩახვალთ პარიზს. ნუთუ ველარ დარწმუნდით, რომ ევროპა ჩვენთვის თავს არ გამოიდებს. ბოლშევიკებმა ზესახელმწიფო შექმნეს და მსოფლიოს აზანზარებენ.

ქ ა ქ უ ც ა – ყველა დათვს ადრე თუ გვიან თავისი მახრჩობელა დაებადება.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – შენს სახელს ჩირქსა და ბალლამში ამოსვრიან. ერის მტრად გამოგაცხადებენ. შენი ხმლით ბალლებს დააშინებენ.

ქ ა ქ უ ც ა – მაგრამ ხალხის მესხიერებიდან ვერავინ ამოშლის 1924 წლის რომანტიკას. ძლევის ყიჟინას ტყეში დაბადებულს!

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თუკი დათვს მახრჩობელა აუცილებლად გაუჩნდება, რა საჭირო იყო თქვენი ნაადრევი ყივილი?

ქ ა ქ უ ც ა – ჩვენ გაღვიძების ზარი დავრეკეთ და იმ ზარის ექო საქართველოში დიდხანს იტრიალებს.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მძიმე ქისა თუ ჩააკერეთ ჩოხას?

ქ ა ქ უ ც ა – გზის ფული მხოლოდ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თან რა მიგაქვს.

ქ ა ქ უ ც ა – მხოლოდ ჩემი ჭრილობები.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – რას გააკეთებ პარიზში. ვის სჭირდება იქ

თავისუფლებისათვის მებრძოლი „არწივის“ გამოცდილება. თავს რითი დაირჩენ?

ქ ა ქ უ ც ა – ეგ მხოლოდ ჩემი დარდია.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თავს გაუფრთხილდი. ღმერთმა ხელი მოგიმართოს. თუ საფრანგეთის მინამ მიგიბაროს, ლამაზ ეპიტაფიაზე იფიქრე. შენს საფლავთან, სხვა თუ არაფერი, ექსკურსანტები მაინც მოვლენ – „აქ განისვენებს თავისი ქვეყნის თავისუფლებისათვის მებრძოლი ემიგრანტი“.

(გონგის ხმა)

ქ ა ქ უ ც ა – წასვლის ჟამია. შეინახეთ ჩვენი ბილიკები, არ ნაშალოთ ჩვენი ნაკანრი ნიშნები ხეებზე, წყალი არ დაასხათ ჩვენს ნაცარში შეხვეულ ღველფს, არ გადაყაროთ ჩვენი დროშები... ასე გადაეცით ყველას. დრო მოვა და ყველაფერს მოისაკლისებთ, ყველაფერი გამოგადგებათ!

(სინათლე ქვრება. ისევ ინთება. „კომუნისტური მშენებლობის“ პანტომიმური სცენები. ეკლესიათა და ხატთა გმობა-განადგურება. ჩაქუჩი და ურო – უსამართლო იმპერიის სიმბოლო. მონური შრომა კორჩაგინების და სტახანოვების და ქორო ისევ ქვავდება. წითელ-ლურჯი სინათლის წრეები თანამდევს და კოტეს (1944 წლის ახალ-გაზრდა ინტელიგენტთა შეთქმულების მონაწილე) ანათებს:

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – დავალებული მაქვს ბოდიში მოგიხადოთ წინასწარი პატიმრობის ადგილის ხელმძღვანელობის სახელით. მითხრეს, სცემესო, მაგრამ, გითხრათ სიმართლე არ მჯეროდა. ასეთი რამ ჩვენთან არ ხდება. ყოველ შემთხვევაში არ უნდა ხდებოდეს. გამომძიებელი უსათუოდ დაისჯება.

კ ო ტ ე – გადაეცით „ხელმძღვანელობას“ რომ მათ გულისხმიერებას და სიკეთეს ფრიად ვაფასებ და, თუ აქედან გასვლა მიწერია, უსათუოდ გადავუხდი.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – გასვლა მხოლოდ თქვენზეა დამოკიდებული.

კ ო ტ ე – ეგ უკვე მითხრეს. ამისთვის საკმარისია დავასახელო ჩვენი ჯგუფის წევრები არა? ყველანი, უკლებლივ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მე ეგ არ მითქვამს? შეთქმულთა ჯგუფი მთლიანად დაპატიმრებულია. ბევრი მათგანი ამავე სართულზე ზის. ასე რომ, თქვენი მესხიერება აღარ შევანუხეთ. თქვენი თანამზრახველების ვინაობა-ადგილსამყოფელის დასადგენად სხვებმა იზრუნეს.

კ ო ტ ე – ხომ არ მოიღებთ მოწყალებას და ხომ არ დამისახელებთ, ვის მხარდამხარ „ვიბრძოდი საბჭოთა ნეობილების დასამხობად“ და სად ვინახავდი „თავისუფალი საქართველოს დროშას“?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ხვალ დაპირისპირება დაიწყება და ყველანი ერთმანეთს შეხვდებით. მე ვფიქრობ, თქვენი ცნობისმოყვარეობაც დაკმაყოფილებული იქნება.

კ ო ტ ე – ყველაფერი დაგიმთავრებიათ და თუ ეგრეა, რას მივანერო ამ შუალამისას ჩემთან გასაუბრების სურვილი?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – გუშინაც გითხარით. თქვენ ერთადერთი ხართ მთელი ჩემი საგამომძიებლო პრაქტიკის მანძილზე, რომელიც მენანებით. რატომ არ გჯერათ ჩემი. თქვენ მოგატყუეს. თქვენ მხოლოდ მსხვერპლი ხართ. არ მინდა თქვენს საბრალდებო დასკვნას ისე მოვანერო ხელი, რომ გულწრფელად არ გითხრათ, რაც მოხდა. მითხრეს მწერლობას აპირებსო, თუნდაც ამიტომ უნდა იცოდეთ სიმართლე.

კ ო ტ ე – მე აქ უთქვენოდაც ბევრი სიმართლე მაუწყეს. თქვენ ალბათ, ის გინდათ მითხრათ, რომ ყველა ჩემი ამხანაგი უკვე გამოტყდა დანაშაულში და ჯერი ჩემზეა.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თუ ირონიულ ლაპარაკს გააგრძელებთ, შევწყვეტ ამ საუბარს. ყველაფერს ხომ ვერ გეტყვით. შეიძლება ჩემს ლაპარაკსაც იწერენ. თქვენები იყვნენ ჩემთან, უნდა დაგეხმაროთ, სხვა გზა არ არის. ოღონდ ეს რომ ვინმესთან წამოგცდეთ, ციმბირს აქეთ დამატოვებინებენ.

კ ო ტ ე – გისმენთ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თქვენი ჯგუფის სია ჩეკაში შედგა. მოიგონეთ პირველი შეხვედრები. ისინი, ვინც ეს „მოძრაობა“ (როგორც თქვენ ეძახით) დაიწყო, ჩვენი აგენტები იყვნენ. ასე, რომ ყოველი ნაბიჯი ვიცოდით.

კ ო ტ ე – მერე ჩემგან რა გასურდათ?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ნუთუ ასე მიამიტი ხართ, რომ ვერ ხვდებოდეთ. ჩვენი ძველთაძველი პრაქტიკაა – დროდადრო შევქმნით ჩვენი თანამშრომლებისგან პოლიტიკურ ჯგუფებს, რათა მერყევი ახალგაზრდები მოვიზიდოთ, ჩავაბათ და მერე დავაპატიმროთ.

კ ო ტ ე – ჩემი მერყეობის რა საბუთი გქონდათ?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ახალგაზრდა, ნიჭიერი, მეოცნებე კაცი ხართ, ლიტერატორობისათვის ემზადებით, კბილი მოგისინჯეთ თუ არა, მაშინვე გაებით მახეში.

კ ო ტ ე – ხომ არ იჩქარეთ მახის გამოსკვნა. ხომ არ ჯობდა ცოტაც გეცლიათ. ჯერ ხომ ვერაფრის გაკეთება ვერ მოვასწარით. სამიოდე თვის შემდეგ, ალბათ, ჩვენი საბრალდებო წიგნი უფრო მძიმე იქნებოდა, თანაც სხვა „მიამიტი ახალგაზრდების“ გვარებიც გეცოდინებოდათ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – თქვენი დაპატიმრების საკითხი აქ არ გადაწყვეტილა.

კ ო ტ ე – აბა სად გადაწყდა?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მოსკოვში. ჩვენ მხოლოდ მოსკოვს ვემორჩილებით.

კ ო ტ ე – ახლა რას ამბობს მოსკოვი. მე პირადად რა უნდა გავაკეთო?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – მოსკოვს შენი ჯავრი არა სჭირს. თუ სიმართლე გინდა, ცენტრში შენი გვარი არც იციან. ეს მე მინდა გადაგარჩინო (ხმას დაუნია) რატომ არ გესმის, აქ ყველაფერს ვერ გეტყვი. არ დაიჯერებ და შორეული ნათესავებიც კი აღმოვჩნდით ერთმანეთის.

კ ო ტ ე – ყურადღებით გისმენთ.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – არც ჯგუფის წევრების დასახელებას გთხოვთ, თქვენი საქმიანობის ჩამოთვლის უსიამოვნო პროცედურისაგანაც გაგათავისუფლებთ, დაპირისპირებასაც აგაცილებ...
კ ო ტ ე – ოღონდ?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – ოღონდ უნდა გამოხვიდეთ და მოინანიოთ.

კ ო ტ ე – სად უნდა გამოვიდე?

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – არსად. უნდა დაწერო, რომ ცდებოდი. რომ უაზრო იყო შეთქმულება საერთოდ და მით უმეტეს შენი მონაწილეობა. რომ დღეიდან პოლიტიკას პოლიტიკოსებს დაუთმო და შენს საქმეზე იფიქრებ.

კოტე ჩუმდაა.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – დამიჯერე. მთავარია გახვიდე ამ ჯურღმულიდან. მერე ყველაფრის გამართლება შეიძლება. თუ მაინცდამაინც, დაამტკიცებ, რომ შენ არავინ არ გაგიცია. მართლაც ასეა. ხომ არავინ დაგისახელებია? არც ხვალ დაასახელებ. თუ შენი სურვილით ითანამშრომლებ ჩვენთან, ეგ სხვა საქმეა, თუ არა და არ დაგაძალებთ. თუ ისევ პოლიტიკისკენ გაგინევს გული, ამ ნაბიჯსაც გაამართლებ; ეს მანევრი იყო-თქო, ბრძოლის ტაქტიკით იყო გამოწვეული, მე უსათუოდ უნდა გამოვსულიყავი, რომ მოძრაობა არ

შეჩერებულიყო-თქო. დაგიჯერებენ. ესეც არ იყოს, პოლიტიკური სიტუაცია წამდაუნუმ იცვლება. რა იცი, ხვალ რა მოხდება, მთავარია თავი გადაირჩინო. შენ რომ დაგხვრიტონ, რა პირით შევხედო შენს ახლობლებს. არადა, მონანიების გარეშე შენი გათავისუფლება არაფრით არ მოხერხდება. ხომ მიხვდი ყველაფერს? მარტო ჩემი საქმე რომ იყოს, დღესვე გაგიშვებდი. შევთანხმდით ხომ?

კოტე – არა! არა! არა!

(სანთლის ფიგურებზე გადადის ექო და დარბაზში ზარივით ისმის ჯერ გარდამავალი ჩურჩული „არა“, „არა“, „არა“, და მერე ერთხმად, გრგვინვით ნათქვამი: „არა!“ „არა!“ „არა!“

(სინათლე ქრება) კოტე და თანამდევი ავანსცენიდან იკარგებიან.

მოისმის ფშაური „ხმით ნატირლების“ მსგავსი მელოდია. სცენის სიღრმიდან მოაბიჯებს სამოცს გადაბიჯებული, ძველმოდურად ჩაცმული მოხუცი ინასარიძე. გაცვეთილი მაკინტოჟის მოსასხამი აცვია. თავზე ასევე შელანძლული – შლაპა-ცილინდრი ახურავს. სცენის შუაგულში წინა პლანზე შედგა. შლაპა მოიხადა).

ინასარიძე – სამოქალაქო ავიაციის ყოფილი მფრინავი ზურაბ ინასარიძე.

ორმოცდათექვსმეტი წლის ცხრა მარტს გვიან ღამით ჩამოვფრინდი მოსკოვიდან. აეროპორტშივე მითხრეს, დემონსტრანტები დახოცესო. „რისთვის, რატომ, ამ მშვიდობიანობის დროს ხალხს ტყვია როგორ დაუშინეს, ასეთი რა ჩაიდინეს-მეთქი!“ გაგიჟებამდე ცოტა მაკლდა. „საბჭოთა წყობილების წინააღმდეგ გამოვიდა საქართველოვო, ტელეგრაფის აღებას და საბჭოთა კავშირიდან გასვლას აპირებდნენო“.

ტენტიანი პოხედა მყავდა. აღარც მახსოვს, როგორ მივედი მანქანამდე. ხელი მიკანკალებდა და შუბლზე ცივი ოფლი მასხამდა. ოცდაექვსი კომის-

რების რაიონში სინათლე ყველგან ჩამქრალი იყო. ლესელიძის ქუჩის თავში ტანკებს გზა გადაეკეტათ. ლენინის მოედანზე და რუსთაველზე ფეხითაც არავის უშვებდნენ. დავბრუნდი უკან და სანაპიროზე ჩავედი. ბარათაშვილის ხიდთან ხალხი ირეოდა. სანაპიროზეც ტანკები იდგნენ. ოდნავ წავამუხრუჭე თუ არა, ორი ახალგაზრდა ზემოდან ჩამომიხტა მანქანაში: „სიგნალი, სიგნალი ჩქარა!“ – განწირულის ხმით ჩამომძახოდნენ.

დავაჭირე სიგნალს ხელი და ელბაქიდის დაღმართამდე არ გამიშვია. ელბაქიდის დაღმართთან ჯავშნოსანი მანქანის კარი გაიღო და პისტოლეტიდან გვესროლეს. მანქანა ხიდზე შევაგდე თუ არა, საჭე მარცხნივ წაიღო და კინალამ მტკვარში გადავეშვი. ბიჭები ხიდზე ტყაპატყუპით გაიქცნენ. მე გადმოვედი და ჩაფუშულ საბურავს ვეცი. ორი პატრული დამადგა თავს, საბურავები ჩამომართვეს, სასწრაფოდ მოშორდი აქაურობასო, მიბრძანეს და ისევ ჯავშნოსანში შეიყუყუნენ. მანქანის თვალი გამოვცვალე და მოვუსვი შინისაკენ.

შიშით დაზაფრული დამხვდა ოჯახი. ბავშვები პატარები მყავდა. და ყოველ შვიდ ნოემბერს და პირველ მაისს მე და ჩემს ცოლს ხელში ატაცებული გაგვყავდა პარადზე. იმ დღესაც თავი მოუკლავთ ბავშვებს (ოთხის იყო ბიჭი და ექვსის გოგო) პარადია და გინდა თუ არა, ნაგვიყვანეო, მაგრამ უმარჯვია ჩემს ცოლს და ბინიდან არ გასულან მთელი დღე, თორემ ვინ იცის, სად ჩახოცავდნენ დედანულს.

მეორე დღეს ვისვენებდი. თერთმეტში მიწვედა გაფრენა. მთელი აეროპორტი ამ შემთხვევაზე ლაპარაკობდა. აეროპორტის უფროსი გიბარებსო მითხრეს. მივედი, უფროსი მაშინ ჯინჯინხაძე იყო,

ვილაც სამხედროფორმიანი უცნობი ეჯდა კაბინეტში. ზურაბო; მითხრა ჯინჯინხაძემ, ამ რეისზე სხვა გაფრინდება, შენ დაისვენე და თექვსმეტში კომისიაზე გამოცხადდით. რა მჭირს საკომისიო-მეთქი, გავიკვირვე. არაფერი, ფორმალური მხარეა, ნუ ინერვიულებთ, თექვსმეტში მობრძანდითო, სტუმარმა.

მაშინვე მივხვდი, რომ კარგი არაფერი მელოდა.

თექვსმეტ მარტს ავიაციიდან დამითხოვეს, დახასიათებაში პოლიტიკურად არასაიმედო ჩამინერეს, ორი კვირის შემდეგ პარტიიდან გამრიცხეს და გამომიცხადეს – იმის მაღლობელი იყავი, რომ არ გაპატიმრებთო.

სალ-სალამათი, უდანაშაულო კაცი შინ დამსვეს. ცოლ-შვილი რალაცით ხომ უნდა მერჩინა და დურგლად ვმუშაობდი სარემონტო კანტორაში. იქაც ფხიზლობდა „ბედი მდევარი“. სკოლის ან სხვა უბრალო დაწესებულების რემონტზე ხალისით მამუშავებდნენ; თუ „ბრალიანი“ დაწესებულების ან თანამდებობიანი კაცის ბინის რემონტზე მიდგებოდა საქმე, არ მიშვებდნენ. ლურსმანის დაჭედებას არ მანდობდნენ ნესიერად, თვითმფრინავს კი არა.

ასე ჩაილია ჩემი ცხოვრება.

(შუალამე გადასულია. 9 აპრილის ღამის 3 საათია. ცივა. ჩანან კიბებზე ჩამომსხდარ-ნამონოლილი მოშიმშილენი სანთლებით ხელში. განთიადის მტრედისფერი ათინათი სიცივეს უფრო სახიერს ხდის. ბუტბუტითა და ხელების ორთქვლით დააბიჯებენ ზენარ-საბანმოხურული მოშიმშილენი. სცენა ლტოლვილთა ბანაკს წააგავს. სანთლების შუქზე ანგელოზებს ჰგვანან შეთქმულნი. გულდაგულ შეფუთულნი ძალიან შეუწუხებია შიმშილს და სიცივეს. იქეთ-აქეთ თოკებია გაბმული. თოკების ქვეშ, ერთ ადგილას, ბოთლები, გრაფინები და ბოცები ჰყრია. სერობას ერთმანეთისგან სამი-ოთხი ნაბიჯის დაშორებით წითელსამკლაურიანი მორიგეები და მილიციელები „იცავენ“. აჩრდილთა ლაციცი გეგონებათ. თითქოსდა

ყველაფერი არაამქვეყნიური და არაჩვეულებრივია, რაც აქ ხდება.

– ექიმი! ჩქარა – გაისმის სასონარკვეთილი კვილი და ორი თეთრხალათიანი ყმანვილი საკაცით ხელში იმ ხმის მიმართულებით გარბის. წამიც და საკაცეზე დასვენებული გულშემოყრილი მოშიმშილე ავანსცენის გავლით კულისებისკენ გაჰყავთ. ურიების ბაზრის მსგავსი ყაყანი გადაუვლის დროდადრო ბანაკს: საერთოდ, მთელი მეორე მოქმედების განმავლობაში ღამის ვიზუალურ ლაიტ-მოტივად გვხვდება „ექიმი! ჩქარა!“ და ავადმყოფისაკენ საკაცის გაქცეული თეთრხალათიანი ბიჭები.

მოშიმშილეთა შორის ერთი კაფანდარა, გამხდარ-გალეული ყმანვილი წამოდგა. ძლივს მოაბიჯებს შიმშილისაგან ღონემიხდილი. „ადიალა“ თავის ზომაზე გამოუჭრია, თავზე ჩამოუცვამს და ბუტბუტით მიმოდის.

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა ბ ი ქ ი (მაღალს) – ბიძია, ბიძია, რომელი საათია?

მ ა ლ ა ლ ი კ ა ც ი (საათზე დაიხედა) – რვა არაა ჯერ.

დ ა ბ ა ლ ი კ ა ც ი – გეჩქარება, ბატონო, სადმე?

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა ბ ი ქ ი – არა, პატივცემულო, დედაჩემი უნდა მოსულიყო და... (ორიდე ნაბიჯი გადადგა, ნაბარბაცდა, შემობრუნდა და თითქმის ტირილით მიმართა დაბალს) ბიძია, ბიძია მართალია ტანკებს გამოუშვებენო?

დ ა ბ ა ლ ი – ვერ გეტყვი. გეშინია ტანკის?

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა ბ ი ქ ი – ოლონდ ტანკები არ იყოს. ტანკი რა შუაშია, ჩვენ ვის რას ვუშავებთ. ჩვენთვის ვზივართ და ვშიმშილობთ. დედაჩემი უნდა მოსულიყო, სად დაიკარგა (ნაბარბაცდა და კინალამ წაიქცა, ისევ თავის ადგილს დაუბრუნდა).

დ ა ბ ა ლ ი (მაღალს) – ა, უყურე ახლა ამას. ამან უნდა უშველოს ქვეყანას? საცოდაობით რა მაცხოვრებს ამის გათავისუფლებულ საქართველოში.

მ ა ლ ა ლ ი – არც ეგრეა საქმე.

დ ა ბ ა ლ ი – რა მიკვირს იცი, სანამ ვუყუროთ ამ სურათს. რამე ხომ არ გამოგვეპარა მე და შენ. მილიცია და უშიშროება გააუქმეს თუ იცი?

(სცენაზე მაღალი ტანის, სპორტული აღნაგობის, ყელშეხვეული კაცი გამოჩნდა. ხელში დახვეული შალის ზენარი უჭირავს. მიტინგის ლიდერებს მიუახლოვდა, რაღაც იკითხა. გაგა გამოეხმაურა. ხელი ჩაავლო გაგას და ავანსცენაზე გამოიყვანა. სინათლის წრეში ახლა მხოლოდ ორნი არიან).

მ ა მ ა – გაგა შენ ხარ?

გ ა გ ა – დიას, ბატონო.

მ ა მ ა – შენ გადარიე ეს ბავშვები?

გ ა გ ა – ეს აქცია გახლავთ, ბატონო. ნებაყოფლობითი შიმშილობაა.

მ ა მ ა – მერე, მაინცდამაინც ჩემს ოჯახს აქცევ, კაცო რა დაგიშავეს ჩემმა ბაღნებმა ამის ფასი?

გ ა გ ა – ვერ გავიგე, მე რას მემართლებით?

მ ა მ ა – აბა, ვის ვემართლო, ბატონო? პასუხს ვინ მაძლევს, მითხარი ერთი. ჩემი ორი ცხვირმოუხოცელი ბიჭი რომ ზის და კვდება ამ სიცივეში?

გ ა გ ა – შვილისთვის ყველაფრის აკრძალვა შეგიძლიათ თქვენ, მშობლებს, გარდა სამშობლოს სიყვარულისა. უნდა გიხაროდეს, რომ თქვენი შვილები აქ სხედან.

მ ა მ ა – რამე რომ მოუვიდეთ?

გ ა გ ა – გამორიცხული არაფერია.

მ ა მ ა – რა მშვიდად მელაპარაკები, შე მამაცხონებულო. შვილები მე ნარდში კი არ მომიგია, საქართველო მე ჩემი შვილებისათვის მინდა, თუ ისინი არ იქნებიან, კუპრს გადაუვლია ყველაფერზე.

გ ა გ ა – გასაგებია, ბატონო ყველაფერი, მაგრამ მე რა ვქნა?

მ ა მ ა – რა ქნა და გამატანე ბავშვები სახლში.

გ ა გ ა – წაიყვანეთ, ვინ დაგიშალათ. წაიყვანეთ თუ გული მოგცემთ, რომ სხვებმა იშიმშილონ მათ მაგივრად.

მ ა მ ა – წაიყვანე თუ მოგყვებიან... ერთს ვიტყვი; მე რომ დავჯდე? ჩემს შიმშილს არ მიიღებთ?

გ ა გ ა – მაპატიეთ, უნდა გეახლოთ. ბევრი საქმე მაქვს.

მ ა მ ა – მე უსაქმო ვარ, თუ ძმა ხარ, ამ ქვეყანაზე? (წინ გადაუდგა). შენ თვითონ რატომ არ შიმშილობ, ამის-სენი ერთი. ჯანმრთელი კაცი ხარ. ჩემს სიმწრით გაზრდილ ბავშვებს რომ მიკლავ შიმშილით, შენ რატომ არ შიმშილობ?

(მამა ფეხდაფეხ მისდევს ტრიბუნისაკენ წასულ გაგას და რაღაცას ეუბნება, ამ დროს მოშიმშილეთა კიბიდან გაისმა – მამა! მამა შეჩერდა, მოიხედა, მისი გამხდარი ბიჭები ფეხზე დგანან).

მ ა მ ა – რა იყო, ჰო, რა იყო, თვითონ რატომ არ შიმშილობს?!

ბ ი ჭ ე ბ ი (ერთდროულად და უფრო მრისხანედ) – მამა!

(მუსიკალური აკორდი. მამა დარცხვენილი შემობრუნდა, ბიჭებს ზენარი გადაანოდა).

მ ა მ ა – გაძლებთ, შვილებო?

უ ფ რ ო ს ი ბ ი ჭ ი – უნდა გავძლოთ, მამიკო.

მ ა მ ა – აბა ჰე, ღმერთმა ჰქნას, თქვენმა აჯობოს. თუ არ დანყდებით და თუ არ შეშლით დედათქვენს ჭკუაზე, კარგს იზამთ. თქვენ იცით, აბა, ჩვენ აგერ ვიქნებით. არსად არ წავალთ. რას ვუყუროთ სახლში.

(კაფანდარა „ადილაში“ თავგაყოფილი ბუტბუტით მიმავალი ბიჭი, ახლა მამას მიადგა).

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა – ბიძია, ბიძია, მართალია ტანკები მოდიანო?

მ ა მ ა – არა შვილო, ტანკებს აქ რა უნდა, დანყნარდი, ნუ გეშინია, ნადი, დაჯექი შენს ადგილზე.

(ბიჭი თავის კანტურით და ბუტბუტით გადის).

თითქოს ზეციდან ჩამოეშვაო, სცენის უკანა მხარეს გამოჩნდება დედათა მონასტრის წინამძღოლი მონაზონი მარიამი. მის გამოჩენას საეკლესიო ჰანგის მუსიკალური აკორდი ახლავს. მონაზონის სვლას ტრიბუნისაკენ მოშიმშილეთა ხელების ტყე მიაცილებს. მონაზონი ხშირ-ხშირად პირჯვარს იწერს და მისკენ გამონვდილ ხელებსაც ხელით ეხება. მას მოწინებთ დაუთმეს მეგაფონი).

დ ე დ ა ი მ ა რ ი ა მ – შვილნო ჩემნო, გფარვიდეთ ღმერთი მაღალი, რამეთუ შემნედ ექმენით მამულსა თქვენსა ჟამსა შეჭირვებისასა! შიმშილი და თვითგვემა თქვენი ქრისტესმიერია და შთაგონებულ არს წმინდანთა მიერ, რომელთა სული ცხონდა მაზდეანთა და სარკინოზთა მიმართ წინააღდგომისა გამო ჯვრისა და ერის სახელითა! ბედნიერ არს სამღვდელოება და ერი ქართველი, ვინაითგან იხილა რწმენა თქვენი და თავდადება მამულისა მიმართ! რაი არს კაცი ოდენ სტომაქის სამსახურად დამაშვრალ, რაი არს კაცი, შეჩვეული მონობას, რომელს არა აქვს სურვილი კირთების უღლის გადაგდებისა! მარტვილობაი თქვენი ერის გაღვიძების ზარის რეკვაა! გიხაროდეს ქართველნო, უმრწმეს ყრმათა ძალი სულიერი და ფიქრი საერო თავისუფლების ხელმყოფ ძალთა დასათრგუნავად მიმართული!

მონაზონ მარიამს კიდევ რაღაც სურდა ეთქვა, მაგრამ მოშიმშილეთა შორის ვიღაცამ მთელი ხმით იყვირა: ექიმი, ჩქარა! ხალხი შეჩოჩქოლდა. დედა მარიამი ტრიბუნას მოშორდა და საკაცეს შეეგება. გულშეღონებული მოშიმშილე მის წინ საკაცეზე დაანვინეს. ავადმყოფს ჩამუხლული ახალგაზრდა ექიმები დასტრიალებდნენ. საკაცეს დედა მარიამი მიუახლოვდა და ავადმყოფს შუბლზე ხელი

დაადო. იგი რაღაც ლოცვას ჩურჩულებს. ავადმყოფმა წამოინია, სინათლე ოდნავ ქვრება და წამის შემდეგ ვხედავთ, რომ დედა მარიამს მუხლებზე გადაუნვენია კისერგადაგებული მოწამე – მოშიმშილე. ზუსტად იმგვარი პოზაა, როგორც მიქელანჯელოს ცნობილი „პიეტა“. მოშიმშილეთა ქორო საეკლესიო სიმღერას აგუგუნებს და მთელი სიმღერის მანძილზე განათებული ჩანან დედა-მარიამ და წამებული მოშიმშილე.

„ექიმი! ექიმი! აქეთ! – ეს უკვე მერამდენედ გაისმის შიმშილის არენაზე. საკაცეზე გამხდარი, ფერდაკარგული ქალიშვილი წევს. საკაცე ავანსცენაზე გამოაქვთ. უეცრად ქალიშვილმა ხელები გაშალა, საკაცის მზიდავნი შეჩერდნენ. ქალიშვილი წამოჯდა. მილეული ხმით, ბოდვისმსგავსად ამბობს):

ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი – ძალიან გთხოვთ, არ წამიყვანოთ. დედას ვფიცავარ, კარგად ვარ. არ წამიყვანოთ, გემუდარებით!

(მაღალი და დაბალი კაცის საპირისპიროდ კაფანდარა, შეშინებული ბიჭი მოაბიჯებს).

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა ბ ი ჭ ი – ბიძია, ბიძია, მართალია სანაპიროზე ტანკები დგანანო?

დ ა ბ ა ლ ი კ ა ც ი – (თავმოებზრებული) ნადი შვილო სახლში. ცხელი ჩაი დალიე და თბილ წყალში ჩაყავი ფეხები. შენი ცოდვა მიეცა (ტრიბუნისაკენ გაიშვირა ხელი) ამათ! რა შენი საქმეა რევოლუცია.

კ ა ფ ა ნ დ ა რ ა ბ ი ჭ ი – დედაჩემი უნდა მოსულიყო, რატომ დაავგიანდა. (ბუტბუტით გადით).

(მოშიმშილეთა ქორომ კულისებისაკენ მიიხედა. სცენაზე გიტარაგადაკიდებული, ფართხუნაშარვალბლუზიანი და დაჭმუჭვნილშლაპიანი, ლოთი მეგიტარე შემოდის. მოშიმშილეებმა იგი დიდის მოწინებთ ჩაისვეს შუაში. მეგიტარემ ამოიოხრა და ჩახრინწული (ოთარ რამიშვილის მსგავსი) ხმით დაიწყო სევდიანი სიმღერა. გიტარა კვნესის, სინათლის ჭავლი მოშიმშილეთა სახეებზე დადის. სიმღერაში ლაპარაკია მონობაზე, სიკვდილზე, თავისუფლების მაცოცხლებელ ნიაგზე, რომელიც ყველაფერზე ძვირფასია.

მოშიმშილეთა აპლოდისმენტებში, რომელიც სრულიად დამსახურებულად ეკუთვნის მეგიტარეს, სანთლები აქა-იქ კვლავ აკი-აფდნენ.

საოცარი დიდებულება შეიძინა სანთლების შუქზე მოშიმშილეთა ლაშქარმა. სურათები, ტრანსპარანტები, ლოზუნგები და, რაც მთავარია, მშვენიერი, განამებული, შეფუთული მოშიმშილენი გრანდიოზულ სანახაობას წარმოადგენენ.

გ ა გ ა – ბატონებო, ჩვენი პარტიის მიერ ორგანიზებული აქციის – მასობრივი შიმშილობის მეშვიდე დღეა. კიდევ ერთხელ შეგახსენებთ, რომ ჩვენი აქცია მიმართული იყო ეროვნული ჩაგვრის, საქართველოს დემოგრაფიული დაპყრობის ავბედითი გეგმის, დემოკრატიული კონსტიტუციის ხელყოფისა და პიროვნების თავისუფლებათა შეზღუდვის წინააღმდეგ.

დასამალი აღარავისთვის გახლავთ ის ფაქტი, რომ საქართველო ათეული წლების მანძილზე უნაპირო, მოუზომავი ინტერნაციონალიზმის საცდელ ბაზად და სუფრა-რესპუბლიკად გადაიქცა. ილია ჭავჭავაძის სამშობლოს თავზე მშვიდობიანი განადგურების შავი ღრუბელი გროვდება.

ჩვენს შიმშილობას დიდი ისტორიული და საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს, მეგობრებო. ამ საყოველთაო მარტვილობით ჩვენ მსოფლიოს მოვახსენეთ, რომ საქართველომ გაიღვიძა და თავისუფლებისათვის ბრძოლის მიძიმე აბჯარს იზომებს ტანზე!

(ოვაციები, შეძახილები: „გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს“).

ჩამონვა სამარისებური სიჩუმე. სიჩუმე თითქმის მთელ წუთს გაგრძელდა. მაყურებელს თავისი გულისცემაც კი ესმის და უეცრად გაისმა ტემპიანი სიმღერა – „დაუკარით, რომ ძველ ხანჯალს“ იწყება ეგზალტიური ცეკვა. ეს გახლავთ სიკვდილისწინა როკვის მსგავსი რამ. ყველანი ცეკვავენ. ცეკვა ისტერიაში გადა-

დის. იცინიან და ცეკვავენ, ტირიან და ცეკვავენ. ცეკვავენ ნაძაღდევი სილალით. თითქოს ცეკვითაც კი პროტესტს აცხადებენ და უეცრად ისევ გაქვავდნენ ყველანი. ტანკების ღმუილი და ჯარისკაცთა მწყობრი ფეხის ხმა ისმის. ტანკების გრუხუნი თანდათან ახლოვდება და აი, იგი ზედ ყურისძირთან გაისმის. თითქოს, სადაცაა ტანკები სცენაზე შემოგრიალდებიან. მომიტინგეები, ვისაც რა მდგომარეობაშიც მოუსწრო ზაფრამ, ისე დგანან. შიშის და ძრწოლის ზარი რეკავს.

სცენის სიღრმიდან გამოდის 9 აპრილს მოკლული ქალიშვილი. სანთლის ფიგურებს გამოივლის. სცენის შუაში დგება და იწყებს:

მ ს ა ხ ი ო ბ ი – მე, მანანა გიორგის ასული კეკელიძე, მომკლეს 1989 წლის 9 აპრილს, განთიადისას.

რვაში დილით, დაახლოებით თერთმეტ საათზე, დავჯექი საშიმშილოდ.

ტანკებმა ადამიანთა სახელდახელო დერეფანში გაიარეს და დადგნენ. ტაში რომ ჩაცხრა, ფარმუზარადში ჩამჯდარი ჯარისკაცები ჩვენკენ შემობრუნდნენ. ვილაცამ დაიძახა: „ჩაჯექითო“. ჩვენ, მოშიმშილენი, ისედაც ვისხედით, ეს იმათ ეხებოდა, ვინც ტანკები გაატარა და ჯარისკაცებთან ახლოს იდგა. წამით ჩამონვა სამარისებური სიჩუმე. მიკროფონი გამოირთო. პროჟექტორები ჩააქრეს. მარტო სანთლები ბჟუტავდა აქა-იქ. წინა რიგებში ერთბაშად მუხლზე დაემუნენ. ეგონათ, ალბათ, ჩამომჯდრებს არ შეგვეხებიანო. უეცრად ჰაერი სიმღერამ გაჰკვეთა. მარჯვნივ, ტრიბუნის ქვემოთ, ტაში დასცხეს და ცეკვა-თამაში გაიმართა. ჩემი გონებიდან არ ამოვა სიკვდილისწინა ცეკვა-სიმღერა. თითქოსდა განწირულთა როკვა იყო. ერთნი, ასფალტზე მჯდარნი, სანთლებით ხელში ჯარისკაცებისაკენ შებრუნებულიყვნენ, მეორენი გამეტებით ცეკვავენ და

მღეროდნენ; ვინ იცის, იქნებ სხვათა გასამხნევებლად, ან საკუთარი შიშის დასაძლევად. საშინელმა წინათ-გრძობამ გული გამიწვრილა. სუნთქვა შევაჩერე და თვალები წამით დავხუჭე. რომ გავახილე, პირველად ჯარისკაცებს ვესროლე მზერა. ფარები გადაეყარათ და ოდენ ხელკეტებითა და საველე ნიჩბებმომარჯვე-ბულნი იდგნენ ჩვენს წინაშე. სულო ცოდვილო, მო-მეჩვენა რომ ზოგი მათგანი კევსაც ლეჭავდა. პატარა, ურჩ ბიჭებს ჰგავდნენ, მოჭუტულ თვალებში მტაცე-ბელი ფრინველის სიჯიუტე ედგათ. ომობანას თამაში ნამდვილ ჩხუბში რომ გადაიზრდება და ყმანვილები ქორებივით რომ შეაჩერდებიან ერთმანეთს, სწორედ ისე იდგნენ.

„ღმერთო, ახლა რაღაც საშინელება მოხდება-მეთქი“, ისევ წამართვა შიშმა თვალის სინათლე. ნანყვეტ-ნანყვეტი, ტალღურად მოკანკალე სიმღერა ღრიალ-კივილმა შეცვალა. ჩემს უკან მოშიმშილე ბიჭი წამოდგა და ყელის გახლეჩამდე დაიბლავლა – „არ ადგეთ!“

მონოდებების და გონს მოსვლის დრო აღარ იყო. სიკვდილის ცელი ამოქმედდა. შიშისაგან წელი ვერ ავნიე. პირთავექვე დავემხე და თავზე ხელები და-ვიფარე. ფეხებზე და ზურგზე საშინელ ტკივილს ვგრძობდი. უკან მომწყდარნი მუხლებითა და ხე-ლებით ჩემს ზურგზე გადადიოდნენ. ვილაცამ თმებ-ში ჩამავლო ხელი და ზევით ერთმანეთში გადახ-ლართულ, დარწეულ ხალხში გადამაგდო. „მარჯვნივ გაიქეცი!“ „ზემოდანაც ჩამოდიან!“ „დაჭრილები არ დატოვო!“ – ისმოდა ყვირილი, მაგრამ ვინ გაარ-კვევდა, საით იყო „მარჯვნივ ან მარცხნივ“, ან დაჭ-რილებს ვინ გამოარჩევდა. ყველას თავისი თავი

უჭირდა. რა გრძობა იყო, იცით? რომ ყველანი ლა-ოკონის გველებით ვართ გადაბმულნი ერთმანეთზე და წარღვნამ თავზე გადაგვიარა. განწირული ადა-მიანები ერთმანეთს ხელს არ უშვებდნენ. ვისაც რო-გორ ჩაავლეს ხელი, ისე ებლაუჭებოდნენ. საშინელე-ბა ყოფილა სიკვდილის შიში. გინდა როგორმე სხვას ხელი არ უშვა, რომ მარტო არ დარჩე და სხვამ თავს არ უშველოს. ორიოდე წუთში ხალხის დიდი გორ-გალი მარჯვნივ მიანყდა და თითქოს ქვესკნელიდან ამოძვრნენო, ჩვენს თვალწინ ხელნიჩბიანი მკვლელე-ბი აღიმართნენ. ერთმანეთში არეულ ადამიანთა გროვას აცხრებოდნენ და გამეტებით სცემდნენ, სა-დაც კი მოუხვდებოდათ. სცემდნენ გაქცეულს, ნაქ-ცეულს, მოხუცს, ახალგაზრდას, ქალს, კაცს, ეს არ იყო წესრიგის დამყარებისაკენ მიმართული ცემა. ეს იყო რბევის, ხოცვის, ანგარიშის გასწორების აქცია.

სასწაული მოხდა; ფხოჭნა-ხრიალში ვიგრძენი, რომ ფეხიც და თმაც გავითავისუფლე. თითქოსდა მარტო დავრჩი. კატის სიმარდით შევევარდი მალლა, გაზონებში და ის იყო ნარგავებს ჩაბლაუჭებულმა, გრილ მინაში ჩავრგე თავი, რომ ზურგზე საშინელი დარტყმა ვიგრძენი. გონება არ დამიკარგავს, ვი-ლაცამ ცალ ფეხში მსტაცა ხელი და გრანიტის კი-ბეზე გამათრია. სამხედრო ჩექმას მოვკარი თვალი და ღონიერმა ხელმა პირალმა ამომატრიალა. ჩე-ქმებს შორის ვარ მოქცეული და ჯარისკაცის უტი-ფარ სახეს ვხედავ. დგას და მეჩვენება, რომ ილ-იმება კიდეც. შემაგინა და ჯერ წიხლი ამომარტყა ფერდებში, მერე სახეზე სურდა ფეხის დაბიჯება, მაგრამ გადაბრუნება მოვასწარი და პირველი ხუთი დარტყმა მახსოვს თავში, მერე ყურსა და ღანვებზე

თბილი სისხლი ჩამომელვარა და თვალებზე ბლანტი ბურუსი ჩამომანვა, თითქოსდა, მეძინებოდა და ძილს მიშლიდნენ. თითქოსდა თავქვე მიმაქანებდა მდინარე და ჩემ თვალწინ სწორედ ის ნაპირი ირღვეოდა, სადაც ფეხი უნდა შემედგა, სადაც ხელგამონვდილნი მულოდებოდნენ.

არ ვიცი, რამდენ ხანს ვეგდე კიბეზე. მახსოვს, თავი წამოვწიე და მკვდრებით სავსე მოედანს მოვავლე თუ არა მზერა, თითქოს მიდარაჯებდაო, კუს ბაკანივით მწვანე ყილეტმორგებული ჩექმოსანი ჯალათი მომვარდა და მტკავლისსიგრძე მენზურით ცხვირში ჯოჯოხეთის შხამი შემომაფრქვია.

პირი გამიშრა, სუნთქვა შემიგუბდა.

ვგრძნობდი, როგორ მებერებოდა ფილტვები, ყელში ბურთივით მანვებოდა რალაც. სიცოცხლედ მიღირდა ერთი წვეთი წყალი, ერთი ამოსუნთქვა.

მიშველეთ-მეთქი, ეს ალბათ უკანასკნელი ყვირილი იყო.

სიონის ზარების რეკვამ გამომალვიძა.

გარდაცვლილები იატაკზე ვესვენეთ და სულ ახლოს ანგელოზთა გალობა ისმოდა.

კარს მიღმა, ქუჩაში, ფარ-მუზარადიანი მკვლევები იდგნენ.

შიშმა შემიპყრო. მომეჩვენა, რომ ამ ღვთის სახლშიც არ მოგვასვენებდნენ, სიონში შემოცვივდებოდა სიკვდილის ლეგიონი და ხელმეორედ დაგვხოცავდა.

პანაშვიდზე მოსულთა გულისცემაც კი მესმოდა. ყველაფერს ვგრძნობდი, მაგრამ ტყვიასავით დამძიმებული სხეული არ მემორჩილებოდა.

მინდოდა მეყვირა, მაგრამ ყელსა და ფილტვებში დუღავით გამაგრებულიყო რალაც და ხმის ამოღების საშუალებას არ მაძლევდა.

როგორ მინდოდა კუბოში ლამაზი ვყოფილიყავ, მაგრამ საუკუნის სანამლავით სუნთქვაშეკრული და ფილტვდახშული ჩემს თავსაც ვერ ვცნობდი.

რუსთაველის პროსპექტზე რომ გამატარეს, კინალამ კუბოში წამოვჯექი ყვავილების ტბის სანახავად.

ზღაპრული იერი ჰქონდა ირგვლივ ყველაფერს.

ბოლმისაგან სულმეძრულ ხალხს ჩვენი სისხლი ყვავილით დაეფარა, რათა ვერასოდეს ვერავის მოერეცხა ცხრა აპრილის კვალი.

გვირგვინებიდან ჩემივე სურათი შემომცქეროდა.

დახრილი დროებით იდგნენ შავი ნაჭრით თავწაკრული ჩემი ძმები და ქაშუეთის ზარი მათი ვერდაჩოქების სიმღერას კვნესოდა.

სინათლე ქრება. ცხრა აპრილის შემდეგი პერიოდის პანტომიმური სცენები. მიტინგები. მღელვარება. თანდათანობით იკვეთება ერთი ფიგურა – მიკროფონთან მდგარი ხელშემართული დიქტატორისა. მუსიკა მკაცრი – ციხის ასოციაციის გამომწვევი. სანთლის ფიგურებს შორის ისევ დააბიჯებს დაბნეული თანამდევნი.

ავანსცენაზე გამოდის თანამდევნი. ხელში ქალაღლი უჭირავს და კითხულობს:

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – სრულიად საიდუმლოდ

იმპერიის ყოფილი საიდუმლო სამსახურის ყოფილი აგენტის მოხსენებითი ბარათი:

თქვენო იმპერიით უმაღლესობავ!

უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩემმა წინადადებამ, შეგვექმნა იმპერიის დაშლის ილუზია, წარმატებით ჩაიარა. იმპერიის ყოფილ რესპუბლიკათაგან უმეტესობამ მართლა დაიჯერა, რომ თავისუფალი და დამოუკიდებელია. მაფიქრებს მხოლოდ ურჩი საქართველოს ბედი. მან არც „სნგ“-ს სატყუარას მოჰკიდა

პირი და არც მოსკოვის ადმინისტრაციულ სტრუქტურებში სურს დარჩენა.

პიროვნება, რომელსაც საქართველოს საბოლოო მოსპობა და ქართველი ერის გაჟღეჭვა დაავალეთ, ამ მიმართულებით სრულ უმოქმედობას იჩენს. პირიქით, უნდა გაუწყოს, რომ მის ყოველ ნაბიჯს ღალატის სუნი ასდის. ჩავიდა თუ არა თბილისში, იმ საათიდანვე დღე-ღამეში მხოლოდ ოთხი საათი სძინავს, მამინ როცა, უფრო მეტ ხანს უნდა სძინებოდა, რათა გამოღვიძებული ქართველები კვლავ საღათას ძილით დაეთრო და ძილში ამოეხადა სული. მკლავებდაკაპინებული აქეთ-იქით აწყდება, რომ ქვეყანა შიმშილიდან ამოიყვანოს. ჯერ მსოფლიოს პრეზიდენტებს მიმართა, ეკონომიურად დაგვეხმარეთო, მერე იყო და თავი მოიკლა, სანამ მსოფლიოს სავალუტო ფონდში საქართველოს შეყვანას მიაღწევდა. დადის სოფელ-სოფელ და ხალხს ეხვეწება, ხელი გამოიღეთ, მინა დაამუშავეთ, თავს უშველეთო. დასავლეთის კაპიტალს უღებს ჭიშკარს და დახმარებას დახმარებაზე იღებს. ჩვენს გულზე გასახეთქად თბილისში ამერიკის და გერმანიის საელჩოებიც კი გახსნა. თუ ასე გაგრძელდა, საქართველოს მოშთობის გეგმა ჩაგვეშლება და ორ წელიწადში ერის ლიკვიდაციის ნაცვლად გაღონიერებული საქართველო შეგვრჩება ხელთ. საჭიროა დაუყოვნებლივ მივიღოთ ზომები. ჩემს ღონისძიებებს შედეგი არ მოაქვს. ყოველდღიურად ქუჩაში დგანან ჩემი ერთგული აგენტები და შევარდნაძის მისამართით „იუდა, იუდას“ გაჰყვირიან, მაგრამ ეს უკანასკნელი არავითარ ყურადღებას არ აქცევს. რა ჰქნან მეტი, ბოლოს და ბოლოს ესენიც დაილაღნენ, ქალები არიან (სუსტი სქესის წარმომადგენლები) მეტი არ შეუძლიათ.

მანდ, თქვენს კარზე, ვილაცას უთქვამს, შევარდნაძემ იცის თავისი საქმე, მის საქციელში ეჭვს ნუ შეიტანთ, უნდა ცოტა მოასუქოს, ჯანზე მოიყვანოს ქართველები და მერე მოსპოსო. თვითონაც ქართველია და არ სურს მიცვალებული თანამემამულეები კუბოში მიხრწნილ-მიძვალტყავებულნი ჩანდნენო. ნება მომეცით ამ თვალსაზრისს არ დავეთანხმო. ქართველების მოსპობა ახლაც იოლი, თორემ, მე ვიცი, რას ნიშნავს ღონეზე მოსული ქართველები.

ასე რომ, ჩემი ღრმა რწმენით შევარდნაძე აშკარად გვღალატობს და მის მიმართ დროულად უნდა მიმართოთ მოღალატისათვის გათვალისწინებულ იმპერიულ ზომებს.

გთხოვთ ეს ბარათი მიღებისთანავე გაანადგუროთ.

მერე იმპერიის სინათლე გაგას ანათებს. გაგა იწყებს:

გ ა გ ა – მეო, ხელოვანი ვარო.

ვიდექით, ქარში წვიმაში, ყინვაში, გვესროდნენ ქვასა და გუნდას, გვლანძღავდნენ, ასფალტზე თმებით მიგვათრევდნენ, თხის არვესავით ჯოხით გვერეკებოდნენ. ჩამოგვივლიდა ფილიპე. აქ რას უდგებართო გვეკითხავდა.

„მოდი ფილიპე, ჩადექი ჩვენ შორის, ხომ ხედავ, რას სჩადის „კანონიერი ხელისუფლება“.

მეო, პოლიტიკაში არ ვერევიო, მეო, ხელოვანი ვარო, ჩემი საქმე ხელოვნებააო.

„კეთილი და პატიოსანი, თუ შენი საქმე ხელოვნებაა, კეთილი ინებე და სწორედ ეს ამბავი დახატე, ეს აღწერე, ეს ითამაშე, შენი ვალია შეუნახო კაცობრიობას, რაც თავს დაგვატეხა „კანონიერმა ხელისუფლებამ“.

მეო, ხელოვანი ვაარო, მეო პოლიტიკა არ მაინტერესებსო. მეო, ღმერთებთან ვსაუბრობო. რაკი მაგ დღეში ხართ, ეტყობა, უკეთესს არ იმსახურებთო.

ქუდი შეიბრუნა და სტვენით გაგვშორდა, ილღიაში რომელიღაცა საზღვარგარეთელი მოდერნისტის ნიგნი ამოეჩარა. სტვენითაც სხვა ხალხის მელოდიას უსტვენდა.

ყური მოვკარით, დენტის სუნმა შეანუხა და ცივ ქვეყნებში გაფრენას აპირებსო. აეროპორტამდე ვსდივით. ტრაპთან ძლივს მივუსწარიით.

„ნუ ნახვალ, ფილიპე, ახლა სწორედ აქა ხარ საჭირო. შენი ხმა შეგვანე, ერთად ვებრძოლოთ მოზღვავებულ უბედურებას“.

მეო, პოლიტიკაში არ ვერევიო, მეო, ხელოვანი ვაარო. ახლა საქართველოში ხელოვნების დრო არ არი და წყნარ ქვეყნებში მივფრინავო.

გაფრინდა.

დაგვტოვა ქარში, წვიმაში, ყინვაში. ხელისუფალნი გვესროდნენ ქვასა და გუნდას, გვლანძღავდნენ, ასფალტზე თმებით გვათრევდნენ, თხის არვესავით გვერეკებოდნენ.

მისი ლაბორატორია-დარბაზიდან სულ რაღაც ორმოციოდე მეტროში ქვეყანა იქცეოდა, ანგელოზის სულის მქონე კაცი თავს იწვავდა, ერის ისტორიის საშინელი დრამა თამაშდებოდა ქუჩაში. ათას წელიწადში ერთხელ რომ ხდება სწორედ ისეთი.

ფილიპე ამ დროს ოკეანის გაღმადან ჭოგრიტ-ტელევიზორით უჭვრეტდა თავის ქვეყანას.

მეო, ხელოვანი ვაარო და მიტინგ-რიარია რა ჩემი საქმეაო.

ბოლოს მაინც დაბრუნდა.

ჩამოუარა ჩონჩხადქცეულ ქალაქს, ყური მიუგდო ბრძოლისაგან დაღლილ ადამიანთა გმინვა-გუგუნს და, როგორ ფიქრობთ, თავის ჩანგსა და მუზას იმ მღელვარე დღეთა აღწერა დაუსახა მიზნად?

თქვენც არ მომიკვდეთ. ზის თავის მღვიმეში და ფურცლავს საზღვრის იქიდან ჩამოყოლილი ნიგნის ფურცლებს – სხვის მიერ სხვა დროზე და სხვა ტკივილზე დაწერილს.

მეო, პოლიტიკა არ მაინტერესებსო, მეო, ხელოვანი ვაარო.

სანთლის ფიგურები კვლავ ამოძრავდნენ. ჩანს, ისევ აირია ქვეყანა.

შემოდის გაკაპასებული ქალი, პრეზიდენტის მომხრე იმ ქალთაგანია, რომლებიც კარვებში ათენ-ალამებდნენ. თმის ვარცხნილობაც ძველმოდური. „რედიკულიანი“, ერთი სიტყვით, საშიში ქალი გამოდის სცენაზე და ჰყვება:

ქ ა ლ ი – გუშინ დასარბევთა სია რომ დაგვირიგეს, მე ქოჩლაძე და კაკაბაძე შემხვდა.

დილით გვირიგებენ გვარებსა და მისამართებსაც. პირდაპირ იქვე, კარვებთან მოაქვს კამისრის მდივან გოგოს. რა უნდა ვქნათ და უნდა მოვძებნოთ ჩვენი-ჩვენი „გვრიტი“, ავტეხოთ ლანძღვა-გინება, შევარცხვინოთ ხალხში. თუ საშუალება იქნა, კაბინეტშიც, შევუვარდეთ, მივუყარ-მოვუყაროთ, რაც მაგიდაზე უდევს, დავუხიოთ ქალაღები, დავემუქროთ; რომ, თუ ჭკუას არ მოეგება, უარესს ვუზამთ. ესაა ჩვენი საქმე. რომ გითხრა, ადვილია-მეთქი, არ ვიქნები მართალი. პირველად, სიმართლე გითხრა, გამიჭირდა. უშვერი სიტყვებიც ძნელად მეთქმევინებოდა. „შე ცუდო, შე დეგენერატოს“ მეტი

არაფერი ვიცოდი, ახლა ისე ვიგინები, რომ ბაზრის ბიჭი ვერ მაჯობებს.

იქნებოდა ასე დაახლოებით ორი საათი, ქოჩლაძე-ბიდან მობრუნებული (არ დამხვდა სამსახურში, იმა-ლებს. უცნობი ქალი გეძებდაო, რომ ეუბნებიან, თურმე, გულყრა ეწყება) რუსთაველზე მოვდიოდი. ერთ საათს კარავში წავისვენებ და კაკაბაძესთან ავალ-მეთქი; ასე მქონდა გადანყვეტილი. ერთი ც ვნ-ახოთ, მანველიძე გამოვიდა წიგნის მაღაზიიდან და ოპერის წინ რომ გასასვლელია, იქ ჩასვლას აპირებს. მანველიძე ჩემს სიაში არ იყო, მაგრამ ასეთ შემთხ-ვევას როგორ გავუშვებდი. ხომ ვიცი, „მტერია“, რა მნიშვნელობა აქვს ვინ დაუფეთებს ანგელოზებს.

ბატონო მანველიძე, თქვენთან თუ შეიძლება, ერთი შეკითხვა მაქვს-მეთქი, წინ გადავუდექ.

გისმენთ, ვისთან მაქვს საუბრის პატივიო.

მოქალაქე ვარ, დედა ვარ-მეთქი.

ბრძანეთ, ბატონოვო.

როდისა და გახდით ასეთი მოკრძალებული და კეთი-ლი-მეთქი.

ვერ გავიგე, რას მეუბნებითო, წასვლა დააპირა.

ჩავაფრინდი საყელოში.

შე გათახსირებულო, რა გინდა რომ შეჭამე ის კაცი, ხომ იცი, მის ფრჩხილადაც არ ღირხარ, შე დამპალო-მეთქი.

გაიწია. არ ვუშვებ ხელს.

სარკეში რატომ არ იხედები, შე სულით და ხორ-ცით მახინჯო, ვის ედრები, რას იჭაჭები, იმას შენო-დენა ჭკუა ნეკა თითში აქვს-მეთქი!

ვეუბნები ამნაირ, მაგარ-მაგარ სიტყვებს, გაფითრდა, გაყვითლდა, რალაცას ჩიფჩიფებს, მო-გროვდა ხალხი.

რა გნებავთ, ქალბატონო, რაშია საქმეო, ახლოს მოსვლას ვერავინ ბედავს. მხედავენ, გაცეცხლებული ვარ.

ზოგი აშკარად გამოექომაგა.

გაუშვი ხელი, როგორ ბედავ, ქალბატონო, ეგ ხომ მანველიძეაო.

მანველიძე კი არა, ინტრიგანი და ოხერია. რას ერჩის ჩვენს პრეზიდენტს, ეგ ბანდიტი. აგერ, ახლა, წყნარად ვლაპარაკობდი, რალაც უნდა მეკითხა და დედა შემაგინა-მეთქი. გავუშვი ხელი და ერთი-ორი პანლური ვუთავაზე.

უკან არ მოუხედავს, ტყაპატყუპით ჩაირბინა კიბ-ეები.

მოვდივარ კარვებისკენ გულმოოხებული, ვალმოხ-დილი. ეს ერთი კარგი საქმე ხომ გავაკეთე.

ჩემი საქმე პატარაა, მაგრამ როგორც გვეუბნები-ან, საჭირო და სასარგებლო. ამით, თურმე, ძალიან ვეხმარებით საქართველოს გათავისუფლების საქმეს.

რას ვაკეთებდი აქამდე, შე ქალო. რაც გავთხოვდი, სახლიდან ფეხი არ გამიდგამს. ბავშვები, ქმარი, ბა-ზარი, სამზარეულო... სხვა არაფერი ვიცოდი.

მითხრა ერთი-ორჯერ წამოდი სახლში, გეყოფა აწი, სარეცხია, საკეთებელია, მომკლა მაღაზიებში წანწალმაო. წავუყრუე. რომ გამიმეორა; მე აქ დროის სატარებლად როდი ვარ, საქვეყნო საქმეს ვემსახ-ურები-მეთქი.

თავი ჩაღუნა, ხმა არ გაუღია, შეგნებული ქმარი მყავს, რაც მართალია, მართალია.

ამთავრებს ქალი. კვლავ ამოძრავდნენ სანთლის ფიგურები. აქეთ-იქით აწყდებიან. მიწისძვრისწინა, წარღვნისწინა წუთებია

– ბაბილონის გოდოლივით ერთმანეთში ირევა ხმები. ადამიანები თავზე ხელებს იფარებენ. გაზეთებს, ზოგს „კასკა“ ახურავს. განგაშის მსგავსი მუსიკა. ერთბაშად წამოიმართნენ და წინ წამოვიდნენ და სწორედ ამ დროს, უკან, სცენის სიღრმეში ინათა, გაისმა ქუხილი და ერთბაშად ჩამოიქცა ქალაქი.

სანთლის ფიგურები ერთბაშად შებრუნდნენ. ადამიანთა წინ ჩონჩხადქცეული ქალაქი ჩანს. მწუხარე რექვიემი. თეთრმოსასხამიანი თანამდევნი ისევ გაქვავებულ ადამიანთა შორის დადის. მერე, კარგა ხნის შემდეგ, ავანსცენაზე გამოდის და მაყურებლის პირისპირ დგება.

თ ა ნ ა მ დ ე ვ ი – რა მოხდა?!

ფ ა რ დ ა

გუშინ, დღეს, ხვალ

სამსურათიანი პიესა